

Przedmowa

„Cieszyńskie Naukowe Forum Studenckie” (CNFS) wydawane jest od 2015 roku na Wydziale Sztuki i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (do 2020 roku Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji). Powstało ono z potrzeby i inicjatywy pracowników i studentów. Celem tej serii wydawniczej jest „gromadzenie, prezentacja i wymiana myśli młodych ludzi, stojących u progu kariery zawodowej, przyszłych pedagogów, animatorów i etnologów, ciekawych świata, zainteresowanych nauką, wychowaniem, tworzeniem płaszczyzny porozumienia między ludźmi”¹.

Wcześniej w serii ukazały się tomy tematyczne poświęcone teorii i praktyce pedagogicznej, wielokulturowości, nauczycielowi – wychowawcy – opiekunowi². Były to publikacje prezentujące dorobek naukowy studentów wydziału, zwłaszcza aktywnych członków: Koła Naukowego Edukacji Międzykulturowej oraz Studenckiego Koła Naukowego Zintegrowanej Edukacji Wczesnoszkolnej.

Czwarty już tom pt. *Przestrzeń i odmienność – pasje i zaangażowanie młodych pedagogów specjalnych* prezentuje głównie (choć nie tylko) osiągnięcia studentów kierunku oligofrenopedagogika, rozwijających się pod opieką pracowników prowadzących działalność naukową i praktyczną w obrębie pedagogiki specjalnej oraz inkluzji społecznej i edukacyjnej. Pod kierunkiem

1 A. SZCZUREK-BORUTA: *Między teorią a praktyką – siła cieszyńskiej tradycji kształcenia akademickiego, presja współczesności, pytania o przyszłość*. W: *Między teorią a praktyką*. Red. A. SZCZUREK-BORUTA. „Cieszyńskie Naukowe Forum Studenckie”. T. 1. Katowice 2015, s. 9.

2 Wcześniej w serii ukazały się: *Między teorią a praktyką*. T. 1; *Wielokulturowość – doświadczanie Innego*. Red. A. GANCARZ. T. 2. Katowice 2016; *Nauczyciel – Wychowawca – Opiekun*. Red. B. OELSZLAEGGER-KOSTUREK. T. 3. Katowice 2018.

prof. zw. dr. hab. Zenona Gajdzicy zespół ten od lat prowadzi w kraju i poza jego granicami badania naukowe na temat społecznych i kulturowych uwarunkowań edukacji i socjalizacji uczniów z upośledzeniem umysłowym³. Koncentruje się głównie na: postawach społecznych wobec osób niepełnosprawnych (w tym upośledzonych umysłowo); instytucjach wspierających edukację i socjalizację osób niepełnosprawnych; kształceniu, wychowaniu, terapii uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi; socjalizacji osób niepełnosprawnych; modelach i koncepcjach edukacji i socjalizacji osób niepełnosprawnych w wybranych krajach europejskich.

W czwartym tomie „Cieszyńskiego Naukowego Forum Studenckiego” poza tekstami studentów znalazły się też wypowiedzi pracowników naukowych, doktorantów, członków Koła Naukowego Pedagogów UŚ. Redaktorem tomu jest mgr Anna Wojtas-Rduch pełniąca także funkcję kierownika Chóru „Niemego” działającego na Wydziale Sztuki i Nauk o Edukacji.

Prezentowane w tomie artykuły i rozprawy wpisują się w problematykę zespołu, są świadectwem pasji i ogromnego zaangażowania cieszyńskiego środowiska akademickiego na rzecz osób niepełnosprawnych.

Głównymi kategoriami refleksji w tym tomie uczyniono przestrzeń i odmienność. Przestrzeni przypisuje się wiele znaczeń: czystej formy; wytworu społecznego; intencjonalnego narzędzia polityki; wytworu leżącego u podstaw reprodukcji stosunków społecznych⁴. Przestrzeń (czy też przestrzenie), w których funkcjonuje człowiek w ramach określonego porządku, ma wiele wymiarów, jest zawsze czyjąś własnością, ma określoną wartość, wytwarzana jest w procesie zbiorowym i powstaje dzięki działaniom jednostek i grup zaspokajających w niej swoje potrzeby i realizujących aspiracje. Odmienność kojarzona jest z innością, różnorodnością, odrębnością⁵. Innego można traktować jako negatyw naszej tożsamości (lustrzane odbicie M. Bardel), jako bogactwo, z którego można czerpać (ks. J. Tischner), uznać go można za równoprawnego twórcę kultury albo traktować jako wroga, nadać mu przedmiotowy charakter⁶. Wielowymiarowość przestrzeni, w której funkcjonuje człowiek, zakłada możliwość wyodrębnienia wielu odmiennych wymiarów, na których jednocześnie mogą być rozpatrywane różne reprezentacje człowieka. Innego rozumieć można bardzo szeroko – jako „zróżnicowane wewnętrznie obszary odmienności:

3 Informacje na temat historii i aktywności naukowej zespołu zawarto w tekście Anny WOJTAS-RDUCH: *Przestrzeń cieszyńskiej pedagogiki specjalnej*, zamieszczonym w tym tomie.

4 Zob. B. JAŁOWIECKI, M.S. SZCZEPAŃSKI: *Miasto i przestrzeń w perspektywie socjologicznej*. Warszawa 2006, s. 314–315.

5 Synonimami odmienności są: inność, różność, odrębność. <https://www.synonimy.pl/synonim/odmienno%C5%9B%C4%87/> [data dostępu: 13.12.2018].

6 Zob. A. SZCZUREK-BORUTA: *Doświadczenia społeczne w przygotowaniu przyszłych nauczycieli do pracy w warunkach wielokulturowości*. Toruń 2013, s. 134–175.

fizycznej (w tym osoby o dysfunkcjach zdrowotnych i biologiczno-fizycznych), seksualnej, społeczno-socjalnej, pokoleniowej (wiek starsi/młodzi), behawioralnej człowieka, wyrażającej się w manifestowanych emocjach i zachowaniach”⁷.

Złożoność współczesnego świata, wielość i różnorodność form dzielenia się przez człowieka przestrzenią skłoniła młodych naukowców – pedagogów specjalnych do namysłu nad rolą edukacji i socjalizacji w tym procesie oraz podejmowania działań praktycznych. Zgodnie z założeniem Yi-Fu Tuana, iż organizacja przestrzeni wynika z postaw i struktury ludzkiego ciała oraz relacji między ludźmi⁸, autorzy zgromadzonych tekstów poprzez swoje doświadczenia i interpretacje nadają znaczenie przestrzeni, w której funkcjonują osoby niepełnosprawne.

Tom rozpoczyna tekst Anny Wojtas-Rduch pt. *Przestrzeń cieszyńskiej pedagogiki specjalnej* prezentujący obszary funkcjonowania, interakcji i integracji cieszyńskich pedagogów specjalnych.

W dziale *Artykuły i komunikaty z badań* znajdują się opracowania teoretyczne i komunikaty z badań koncentrujące się na postawach (trwałym systemie ocen, uczuć i zachowań wobec rzeczy, osób, zdarzeń); integracji i wynikającej z niej wymiernej korzyści dla wszystkich podmiotów edukacyjnych; na wsparciu społecznym; na pracy wolontarystycznej i jej znaczeniu w budowaniu relacji międzyludzkich oraz działaniach praktycznych: arteterapii skierowanej na wykrywanie wewnętrznych zahamowań blokujących procesy poznawcze, rozwój zdolności oraz kształcenie osobowości; działaniach terapeutycznych przez sztukę, sport, w które należy włączyć wychowanie i kształcenie adekwatnie do postaw.

Cenne i wartościowe dla całego tomu są także opisy doświadczeń społecznych studentów, wychodzące też poza pedagogikę specjalną, ich refleksje dotyczące m.in. języka polskiego w Sieci – dyskursu na forach i blogach oraz przykłady działalności artystycznej, organizacyjnej, terapeutycznej, upowszechniającej teorię i praktykę pedagogiki specjalnej.

Praca zainteresować może obecnych, przyszłych i początkujących pedagogów, w tym pedagogów specjalnych, ale także psychologów, socjologów, filozofów, badaczy kultury oraz osoby odpowiedzialne za kształtowanie polityki oświatowej i społecznej.

7 A. SZCZUREK-BORUTA: *Doświadczenie, rozumienie i postrzeganie rzeczywistości społecznej i zawodowej oraz praktyki działania pedagogicznego nauczycieli Pogranicza*. W: *Sfery życia duchowego dzieci, młodzieży i dorosłych – studium z pogranicza polsko-czeskiego*. T. 4: *O nauczycielach ich spostrzeganiu świata społecznego i aktywności*. Red. T. LEWOWICKI, A. SZCZUREK-BORUTA, A. SZAFRAŃSKA. Toruń 2017, s. 38.

8 Y.-F. TUAN: *Przestrzeń i miejsce*. Warszawa 1987, s. 51.

Mamy nadzieję, że publikacja spotka się z życzliwym przyjęciem i zainteresowaniem Czytelników, którzy znajdą w niej ciekawe poznawczo analizy i interpretacje do pracy edukacyjnej.

Wydanie tej książki stało się możliwe dzięki niezmiennej przychylności, pomocy władz akademickich kampusu Cieszyń Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Wszystkim, którzy przyczynili się do powstania publikacji, składamy wyrazy uznania i podziękowania.

Alina Szczurek-Boruta

 0000-0001-7705-4398